

Piotr Hemperek

"Derecho fundamental de asociación en la Iglesia", Alfonso Diaz Diaz, Pamplona 1972 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 17/3-4, 311-313

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zań tych wyprowadza wnioszek, że w epoce klasycznej nie było takiego pojęcia jurysdykcji do spowiadania, jakie posiadamy obecnie.

W dalszej kolejności omawia autor zmiany wprowadzone w odniesieniu do jurysdykcji przez Sobór Trydencki i Kodeks prawa kanonicznego. Omówienie przepisów prawnych uzupełnia analiza doktryny kanonistycznej. Uwidacznia się w niej stopniowa ewolucja pojęcia jurysdykcji, ale nie wyjaśnia ona wszystkich problemów wiążących się z jurysdykcją.

Autor nie poprzestaje na przedstawieniu wyników dotychczasowych badań nad jurysdykcją. Po dokładnej analizie przepisów kodeksowych stwierdza konieczność rewizji pojęcia jurysdykcji w odniesieniu do sprawowania sakramentu pokuty. Jego zdaniem zasada wyrażona w kan. 872, według której do udzielenia abszolucji szafarz musi posiadać oprócz władzy święceń zwyczajną lub delegowaną władzę jurysdykcji, nie jest odpowiednia i należy ją zmodyfikować. Nowe prawo powinno określić tytuły uprawniające do korzystania z jurysdykcji, która przysługuje z racji samego przyjęcia święceń kapłańskich.

Dużo interesującego materiału zawierają również pozostałe rozdziały pracy, w których autor omawia rodzaje pokuty, kwalifikację materii sakramentu pokuty, tajemnicę spowiedzi, rezerwy i wolność wyboru spowiednika. Przedstawienie tych zagadnień zajęłoby zbyt wiele miejsca, trzeba więc ograniczyć się tylko od ich zasygnalizowania. Należy ponadto zaznaczyć, że autor przedstawiając te problemy w ich historycznym rozwoju przyczynił się do wyjaśnienia szeregu pojęć niezupełnie dla nas zrozumiałych.

Na baczłą uwagę zasługuje także zakończenie rozprawy. Zawiera ono zestawione w kilkunastu punktach zasady, które — zdaniem autora — powinny być uwzględnione przy rewizji przepisów prawnych o sakramencie pokuty.

Prace uzupełniają indeksy cytowanych w niej autorów i osób oraz soborów i synodów.

Wskazany tu zakres badań autora oraz niektóre ich wyniki świadczą dobitnie, iż omawiana książka posiada dużą wartość zarówno dla lepszego zrozumienia wielu zagadnień związanych z sakramentem pokuty, jak również dla jego przyszłej odnowy i dzięki temu stanowi cenną pozycję współczesnej literatury kanonistycznej.

Ks. Piotr Hemperek

Alfonso Díaz Díaz, Derecho fundamental de asociación en la Iglesia. Pamplona 1972, ss. 275+3 nlb. Ediciones Universidad de Navarra.

Jednym z podstawowych praw człowieka, wymienionym w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, którą ogłosiło w 1948 r. Zgromadzenie

Ogólne Narodów Zjednoczonych, jest prawo stowarzyszania się. W Kościele żywe zainteresowanie podstawowymi prawami jego członków uwidoczniło się szczególnie od czasu Soboru Watykańskiego II. Aktualność tego zagadnienia skłoniła A. Diaza do przeprowadzenia badań nad prawem stowarzyszania się, nie tylko w świetle dokumentów soborowych, lecz również w świetle dotychczasowego ustawodawstwa kościelnego. Wyniki tego studium zostały przedstawione w omawianej pracy.

Prawo stowarzyszania się jako naturalne i fundamentalne prawo osoby ludzkiej znalazło wyraźne sformułowanie i uzasadnienie przez Magisterium Kościoła dopiero w encyklice Jana XXIII *Pacem in terris* oraz w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Nie posiada ono jednak dotychczas normatywnego określenia w ustawodawstwie kanonicznym. Pewne propozycje w tej materii przynosi rozprawa Diaza.

Książka Diaza składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym omówione zostały normy prawne Kodeksu prawa kanonicznego oraz pokodeksowe postanowienia odnoszące się do stowarzyszeń w Kościele. Rozdział drugi przedstawia prawo stowarzyszania się w nauce Soboru Watykańskiego II. W rozdziale trzecim zajmuje się autor problemem formalizacji tego prawa.

Kodeks prawa kanonicznego nie zawiera deklaracji fundamentalnych praw członków Kościoła. Podaje jedynie pewne normy określające zakładanie stowarzyszeń w Kościele oraz przynależność do nich. Analiza kodeksowych przepisów o stowarzyszeniach oraz Dekretu Kongregacji Soboru z 1920 r. nie upoważnia — zdaniem autora rozprawy — do stwierdzenia, że ustawodawstwo kanoniczne uznaje prawo członków Kościoła do stowarzyszania się, aczkolwiek niektórzy kanoniści uważali, że Kodeks potwierdza niewyraźnie to prawo lub zakłada jego istnienie. Kodeks prawa kanonicznego nie daje podstaw doktrynalnych uzasadniających prawo stowarzyszania się. Nie mówi bowiem o specjalnej misji wiernych, różnej od posłannictwa hierarchii oraz nie określa gwarancji wykonywania tego prawa na wypadek ingerencji ze strony władzy kościelnej bądź innych czynników.

Teologiczne i jurydyczne podstawy praw fundamentalnych w Kościele wyjaśnił dopiero Sobór Watykański II, chociaż nie podał on katalogu tych praw. Naukę Soboru o prawie stowarzyszania się przedstawia autor w ujęciu historycznym i systematycznym. Problem prawa wiernych do zakładania stowarzyszeń w Kościele ukazuje najpierw w kolejnych fazach przygotowywania i prac nad dokumentami soborowymi oraz w przyjętych ostatecznie sformułowaniach, następnie zaś przeprowadza analizę soborowej nauki o prawie stowarzyszania się, uwypuklając jej zasadnicze elementy. Z rozważań autora dowiadujemy się, że już w okresie przygotowań do Soboru domagano się określenia praw i obowiązków wiernych w Kościele, ale tylko jedno wotum postulowało wy-

rażną deklarację prawa stowarzyszania się. Autor omawia dalej szczegółowo wnioski zgłaszane w czasie dyskusji nad schematem o stowarzyszeniach oraz kolejne modyfikacje określenia prawa stowarzyszania się; ukazuje różnice stanowisk oraz trudności i zarzuty podnoszone w odniesieniu do tej kwestii w dyskusji soborowej i wnioskach. Ostatecznie Sobór w dekretach *Apostolicam actuositatem* i *Presbyterorum ordinis* uznał prawo świeckich i duchownych do zakładania stowarzyszeń w Kościele oraz do kierowania nimi, jak również do swobodnego wstępowania do już istniejących stowarzyszeń.

Grutowna analiza tekstów soborowych umożliwiła autorowi wskazanie cech charakterystycznych, podstawy, podmiotu, zakresu i granic prawa stowarzyszania się w Kościele oraz zadań hierarchii kościelnej w odniesieniu do tego prawa.

W ostatnim rozdziale rozważa autor posiadający duże znaczenie praktyczne problem określenia prawa stowarzyszania się w przyszłym ustawodawstwie kościelnym. Jego zdaniem stwierdzenie tego prawa przysługującego wszystkim członkom Kościoła — duchownym i świeckim — należy uwzględnić w prawie fundamentalnym Kościoła, natomiast jego wykonywanie powinien określić nowy kodeks prawa kanonicznego. Autor nie ogranicza się wszakże do tych ogólnych stwierdzeń. Podaje również bardziej szczegółowe uwagi i wnioski *de lege ferenda*. Uważa, iż przyszłe ustawodawstwo kościelne powinno rozróżnić dwa zasadnicze rodzaje stowarzyszeń: stowarzyszenia publiczne i prywatne, a wśród tych ostatnich stowarzyszenia uznane przez prawo lub władzę kościelną i mające osobowość prawną oraz stowarzyszenia nie uznane, ale uprawnione do istnienia w Kościele. Przepisy prawne muszą zagwarantować prawo wiernych świeckich jak również kapłanów do zakładania stowarzyszeń i kierowania nimi.

W zakończeniu rozprawy podsumowuje autor zasadnicze wyniki swych badań, podkreślając osiągnięcia Soboru Watykańskiego II w zakresie prawa stowarzyszania się w Kościele oraz potrzebę gruntownej rewizji dotychczasowego ustawodawstwa kościelnego o stowarzyszeniach.

Praca Diaza, oparta na gruntownej znajomości źródeł i najnowszej literatury przedmiotu stanowi niewątpliwie cenny wkład do wyjaśnienia i lepszego zrozumienia nauki Soboru Watykańskiego II w odniesieniu do jednej wprawdzie, ale bardzo aktualnej kwestii. Może też przyczynić się z pewnością do właściwego sformułowania przyszłych przepisów kościelnych o stowarzyszeniach.

Ks. Piotr Hemperek